

direktno otjecanje, sliv i hidrografska mreža

direktno otjecanje: *površinsko i brzo podpovršinsko otjecanje od konkretnog oborinskog događaja*

sliv: *područje sa kojeg voda dotječe u promatrani recipijent (ocean, more, jezero, rijeku, potok)*

orografski sliv: *sliv direktnog otjecanja (površinskog i brzog podpovršinskog)*

hidrogeološki sliv: *sliv podzemnog otjecanja*

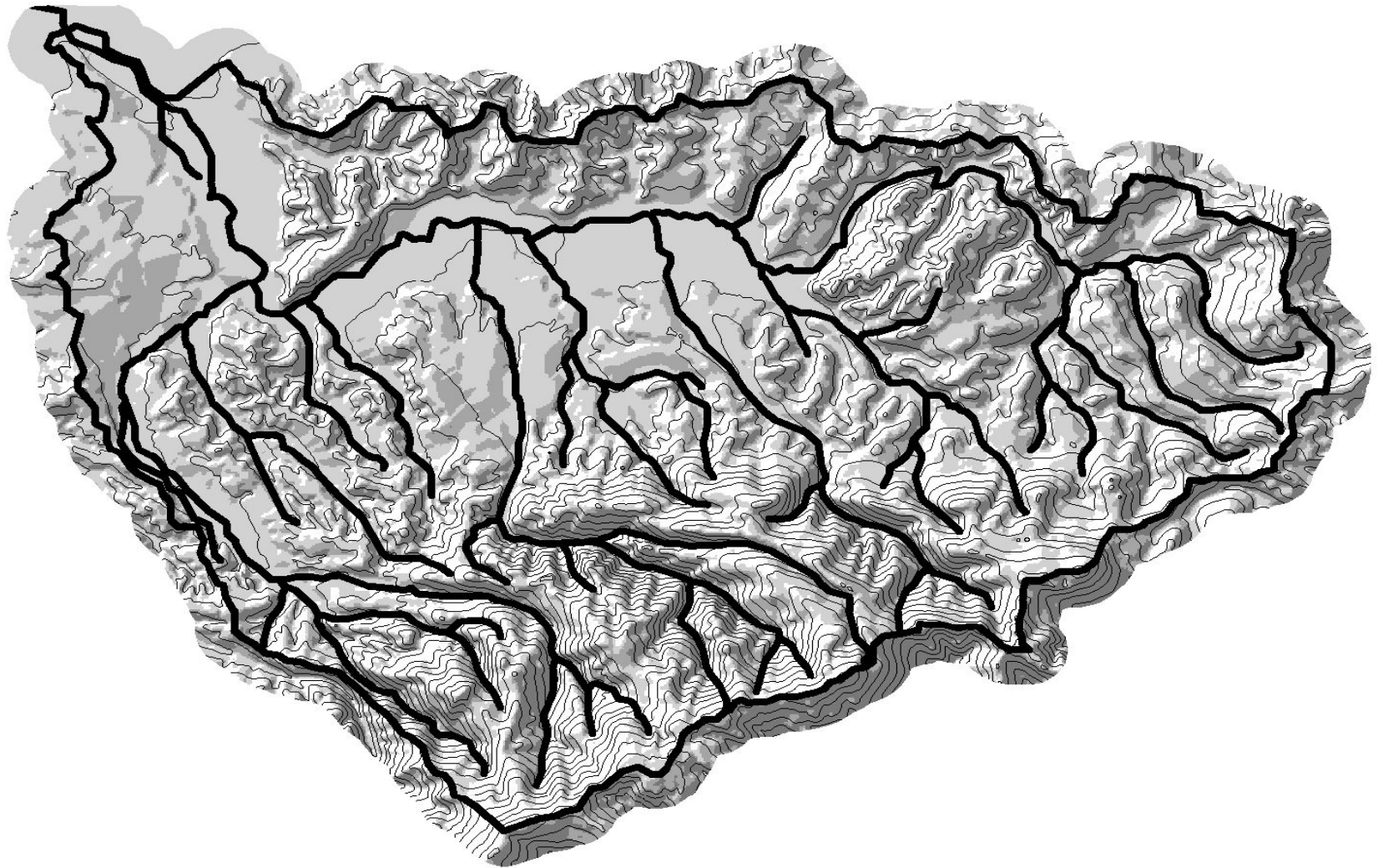
topografska razvodnica (vododjelnica): *granična crta između susjednih slivova, određuje se na topografskoj karti, najčešće kao spojnoc najviših točaka terena.*

hidrogeološka razvodnica: *granična ploha između susjednih slivova podzemnog otjecanja; određuje se na osnovu hidrogeoloških karakteristika podzemnih slojeva; na topografskoj karti predstavlja crtu koja se često ne poklapa s topografskom razvodnicom.*

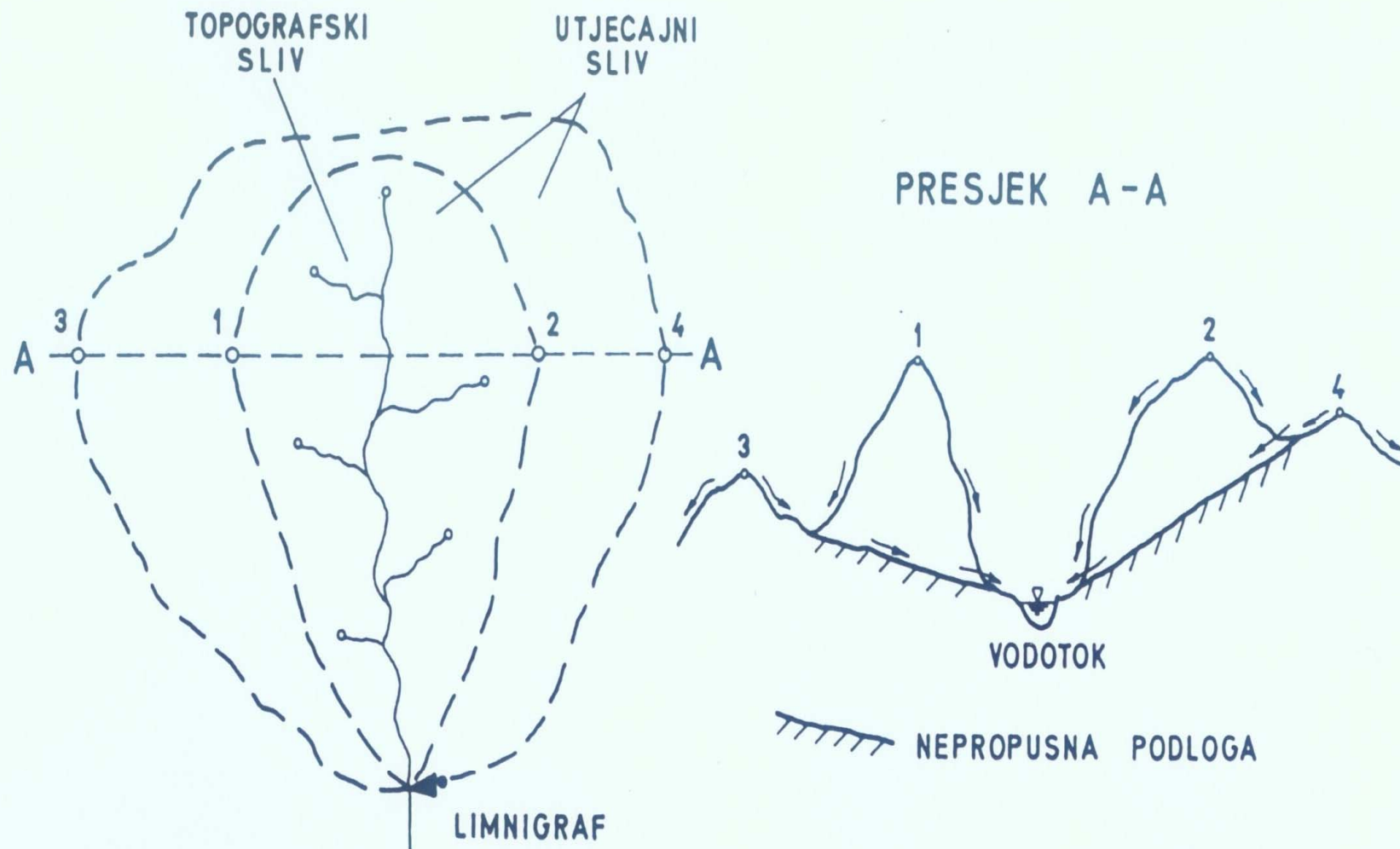
utjecajni sliv: *ukupni sliv - objedinjuje površinski i podzemni sliv*

hidrografska mreža: *mreža površinskih vodotoka i stajačica (jezera, močvara, ribnjaka)*

Primjer sliva s riječnom mrežom

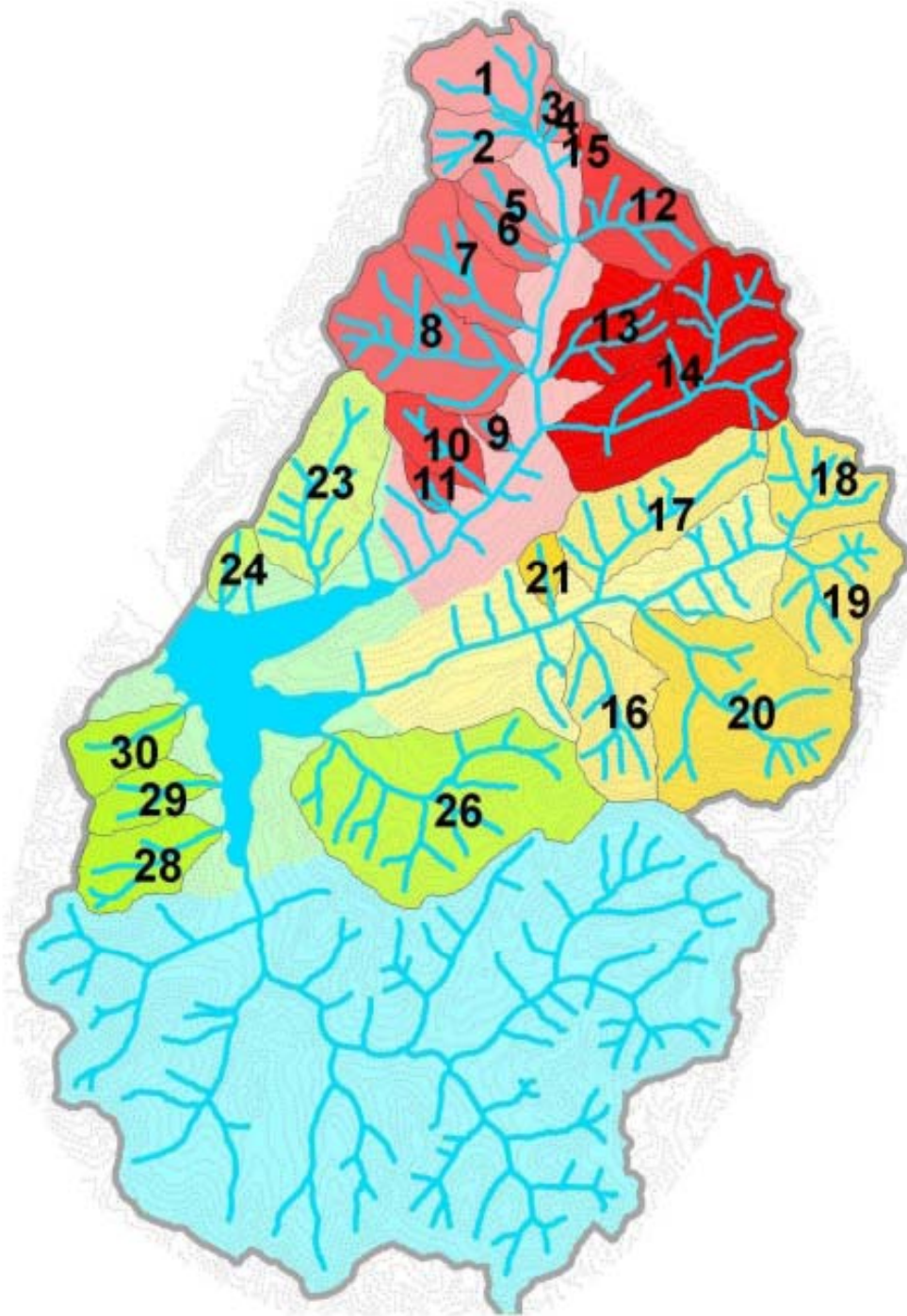

shematski prikaz utjecajnog sliva

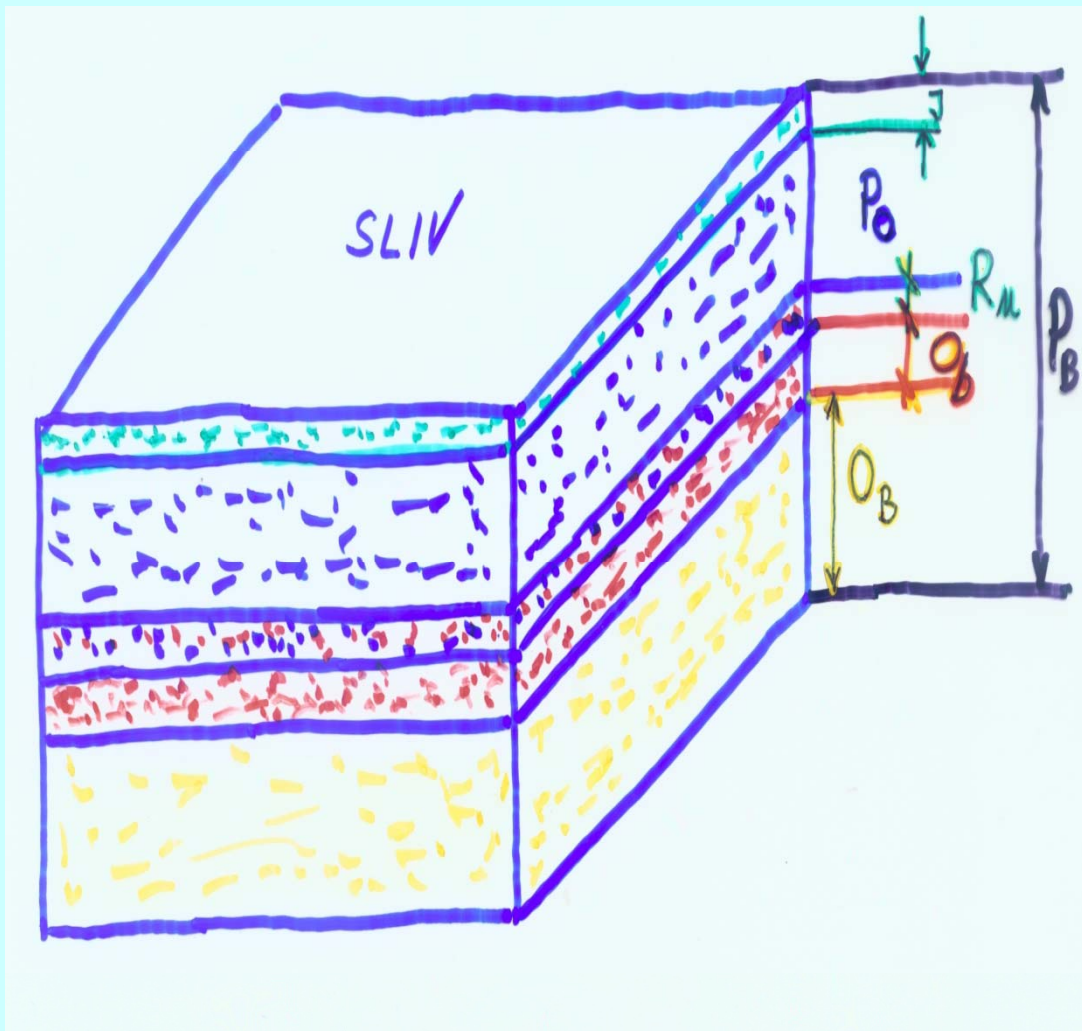

Primjer podjele
sliva na podslivove

Shema razdiobe pale oborine na kopnu

PB – bruto oborina

I – intercepcija

PO – površinsko otjecanje

Ru – voda u udolinama
(retenciranje)

Ob – podzemno brzo
otjecanje

OB – podzemno bazno
otjecanje

Iskazivanje otjecanja

Protok u vodotocima: $Q = A \cdot v$

Q – protok u [m^3/s] ili [l/s]

A – površina protočnog presjeka [m^2]

v – brzina tečenja u [m/s], mjeri se

Specifični dotok: Q [$\text{m}^3/\text{s}/\text{km}^2$] ili q [l/s/ha]

*realizirani protok u koritu vodotoka
podjeljen sa površinom sliva sa kojeg
se događa otjecanje*

Otjecanje kao dio ukupno pale oborine:

$$O = P_e \quad [\text{mm}] \text{ ili } [\text{l}/\text{m}^2] \text{ ili } [\text{m}^3/\text{ha}] \text{ ili } [\text{m}^3/\text{km}^2]$$

$$(1 [\text{mm}] \text{ oborine} = 1 [\text{l}/\text{m}^2])$$

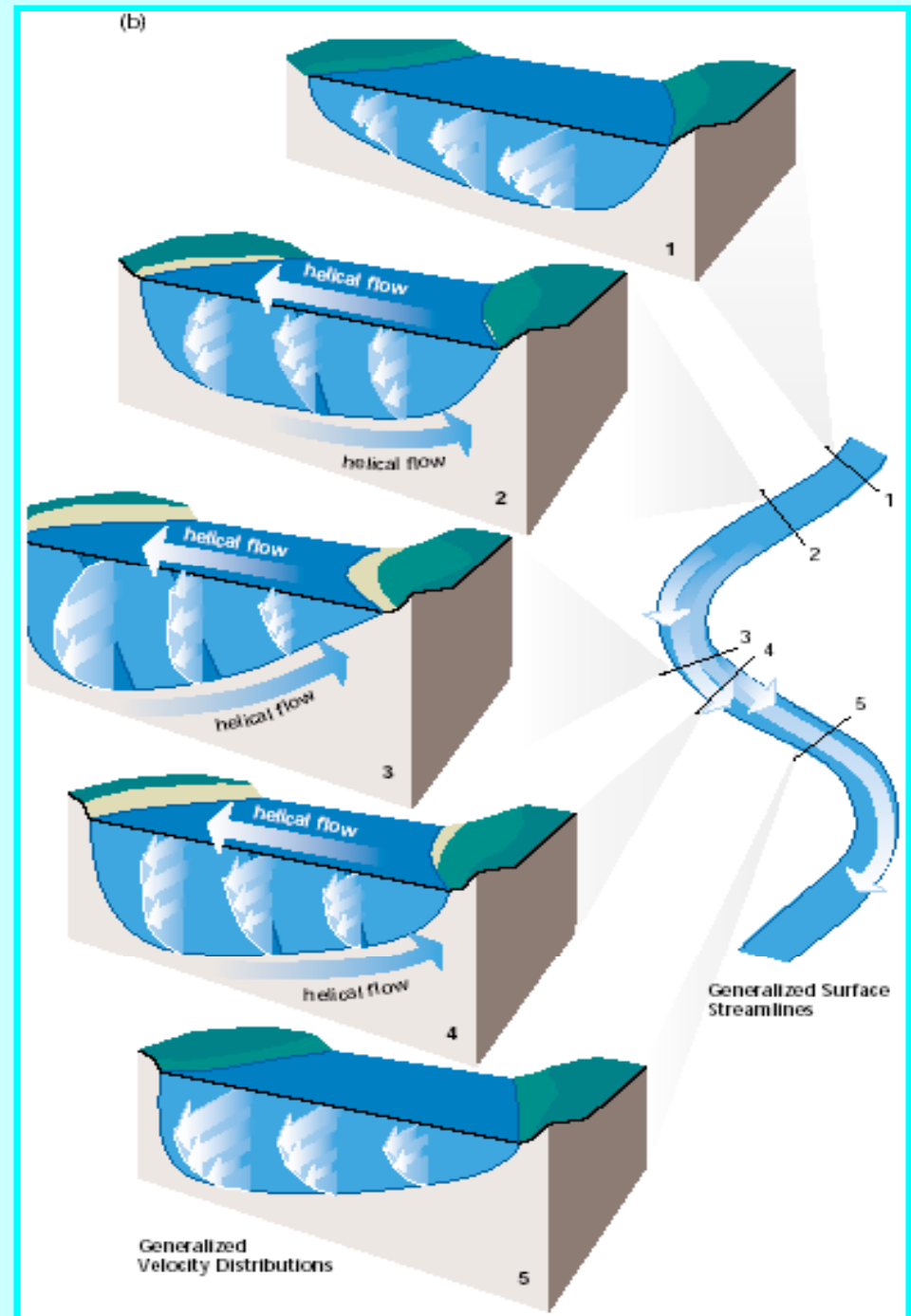
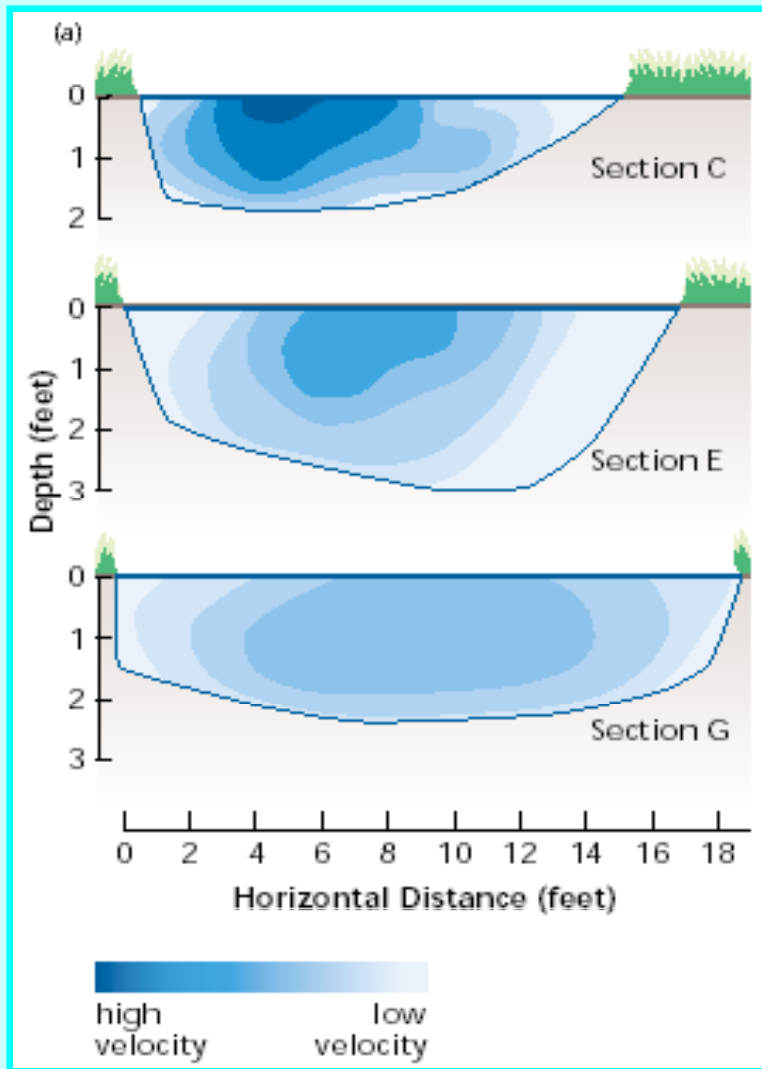
P_b : brutto oborina – *ukupno pala oborina*

P_e : efektivna oborina – *dio pale oborine koji direktno otjeće*

koeficijent otjecanja: $c = \frac{P_e}{P_b}$

Otjecanje: $O = P_e = c \cdot P_b$

razdioba brzina u koritu vodotoka

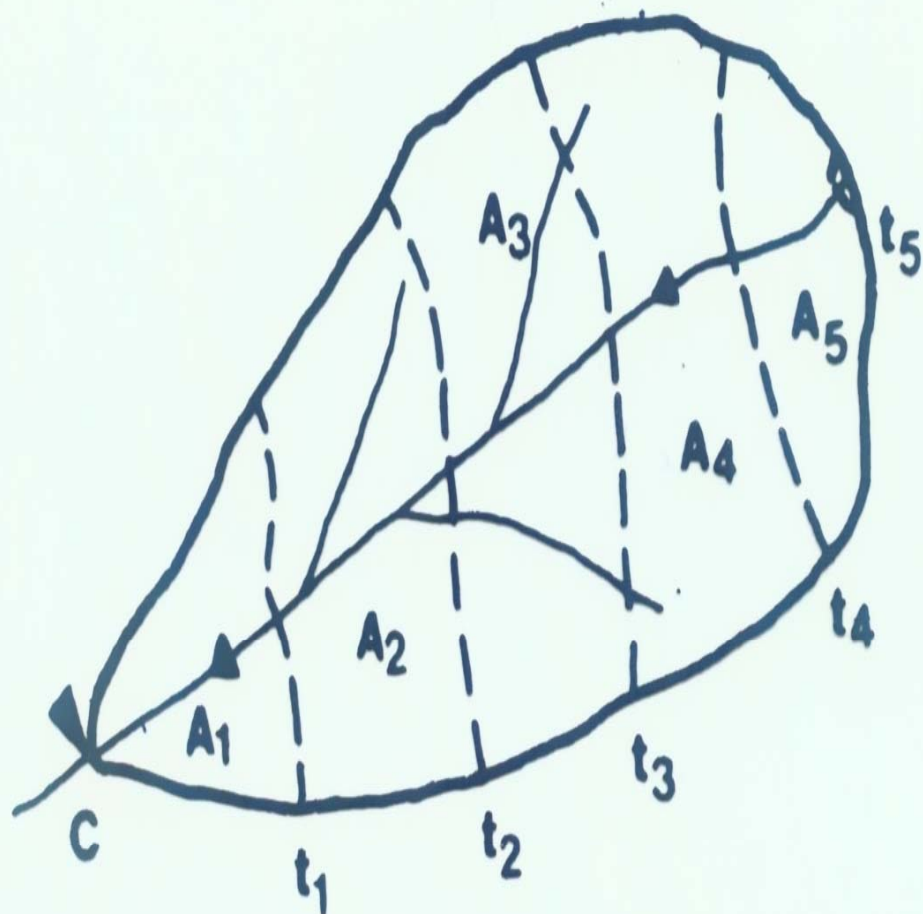

Vrijeme koncentracije površinskog otjecanja

- **Vrijeme koncentracije** (sabiranja): t_c [h] je vrijeme koje je potrebno da čestica vode s najudaljenije točke sliva dospije do mjesta opažanja protoka u vodotoku;
- u hidrološkim analizama ukupno t_c se obično dijeli na dva dijela:
- 1) vrijeme tečenja po površini sliva: t_s [h] (*vrijeme površinskog sabiranja*);
- 2) vrijeme tečenja u vodotocima nižeg i **višeg** reda: t_v [h],
- prema tome: $t_c = t_s + t_v$
- za određivanje t_s : metode su poluempirijske i nepouzdana, s hidrauličkom osnovom
- za određivanje t_v : imamo pouzdanije hidrauličke metode;
- utjecajni čimbenici: koeficijent hrapavosti, srednji pad, duljina. puta, visina oborina, i dr.
- odnos t_s/t_v uzima se kod kategorizacije veličine slivova:
- kod malih je slivova $t_s > t_v$; kod velikih slivova je $t_v > t_s$,

Izokrone: crte koje spajaju točke jednakog trajanja putovanja čestica vode do izlaznog profila

$t_1, t_2, \dots, t_i$: izokronalna vremena

$\dot{i}_1, \dot{i}_2, \dots, \dot{i}_i$: intenziteti oborine

$f_1, f_2, \dots, f_i$: gubici (*infiltracija*)

otjecane u trenutku t_1 nakon početka kiše :

$$Q_1 = (\dot{i}_1 - f_1)A_1$$

otjecane u trenutku t_2 nakon početka kiše :

$$Q_2 = (\dot{i}_2 - f_2)A_1 + (\dot{i}_1 - f_1)A_2$$

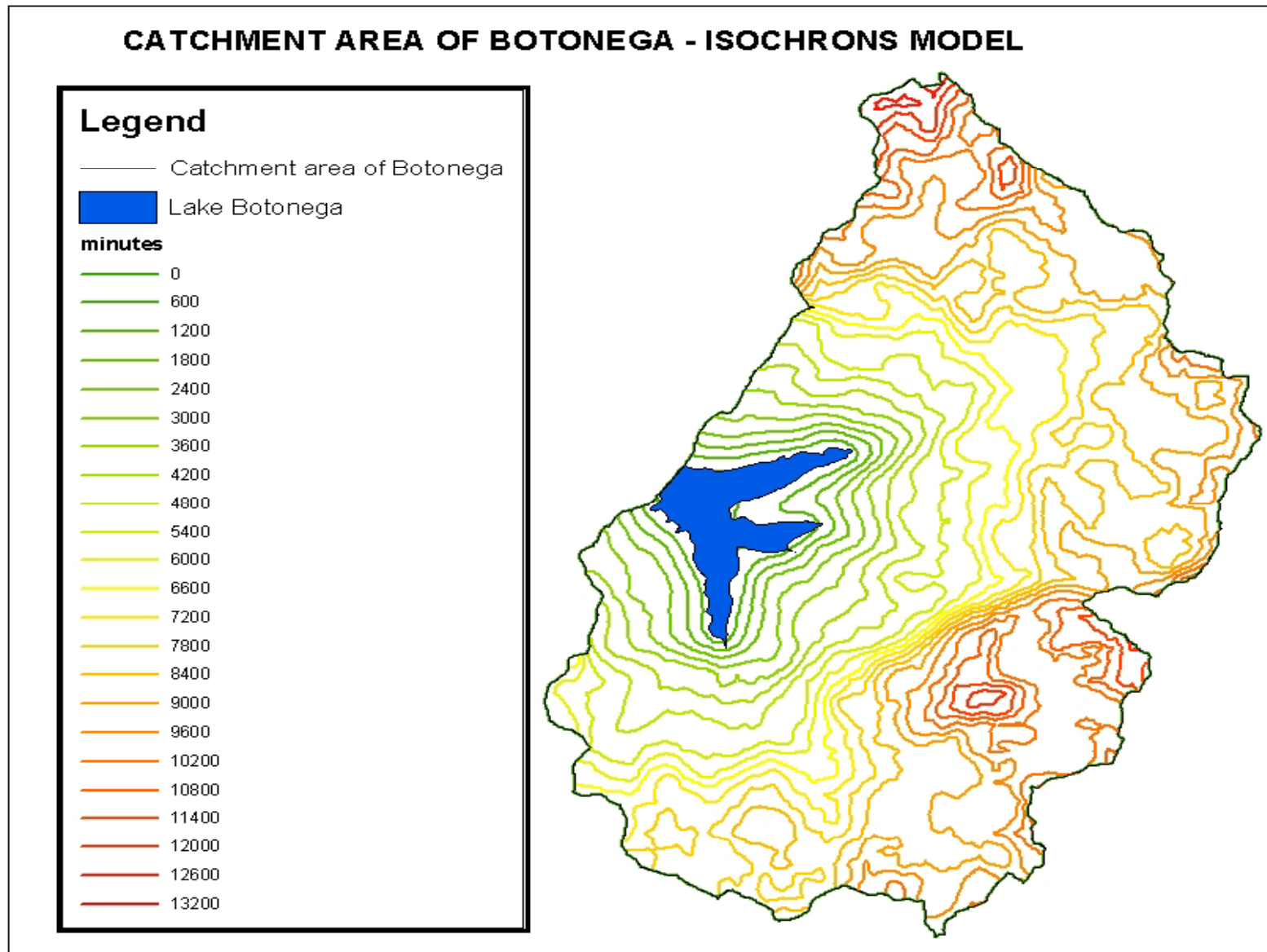
otjecane u trenutku t_3 nakon početka kiše :

$$Q_3 = (\dot{i}_3 - f_3)A_1 + (\dot{i}_2 - f_2)A_2 + (\dot{i}_1 - f_1)A_3$$

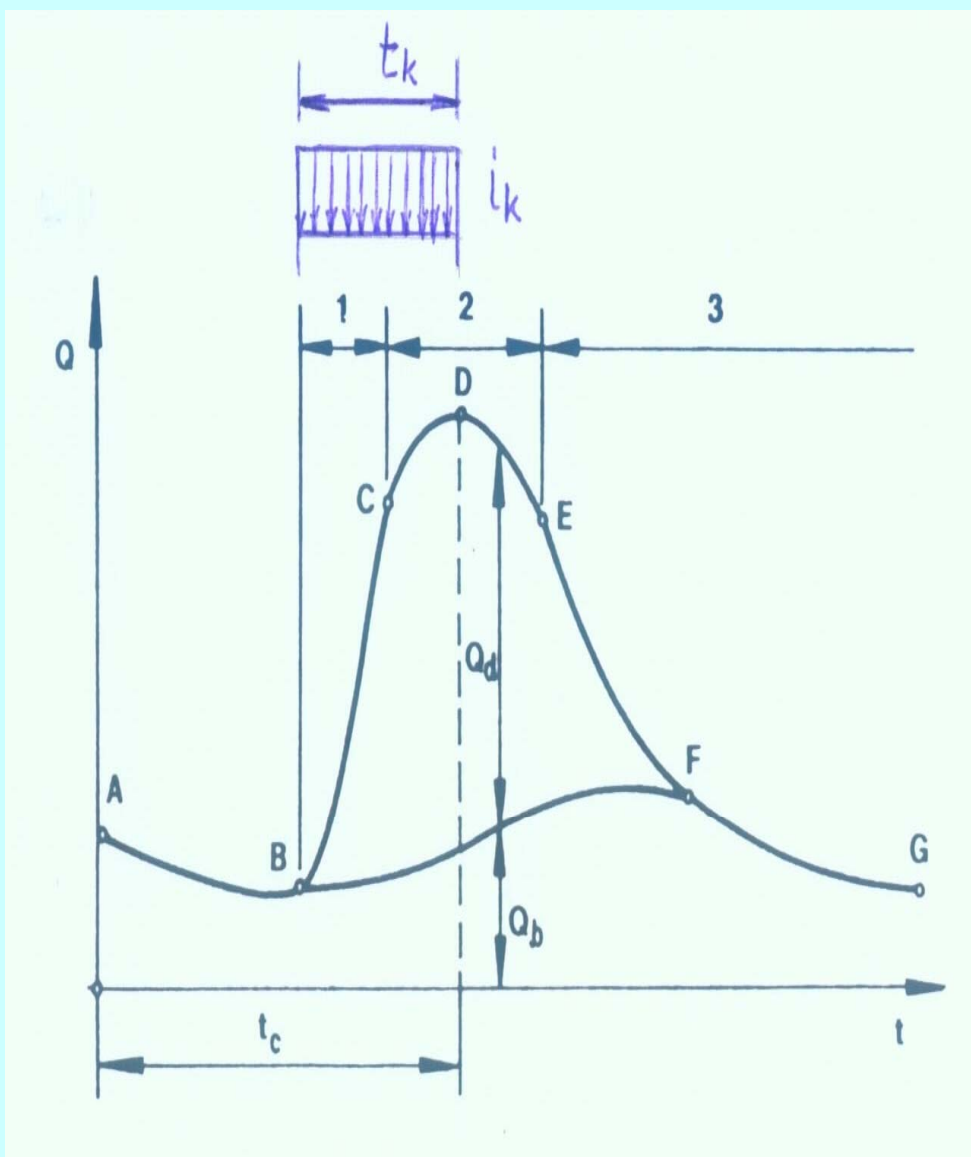
$$Q_i = (\dot{i}_i - f_i)A_1 + (\dot{i}_{i-1} - f_{i-1})A_2 +$$

$$+ (\dot{i}_{i-2} - f_{i-2})A_3 + \dots + (\dot{i}_1 - f_1)A_i$$

primjer karte izokrona

grafički prikaz otjecanja - hidrogram

Osnovna hidrološka veličina:

$$Q = F \cdot v \quad [\text{m}^3/\text{s}]$$

F ... površina protočnog presijeka

v ... brzina tečenja

Hidrogram: $Q = f(t)$

1 - razdoblje porasta ili razdoblje povećanja protoka

2 - razdoblje vršnog dijela (kulminacijski period)

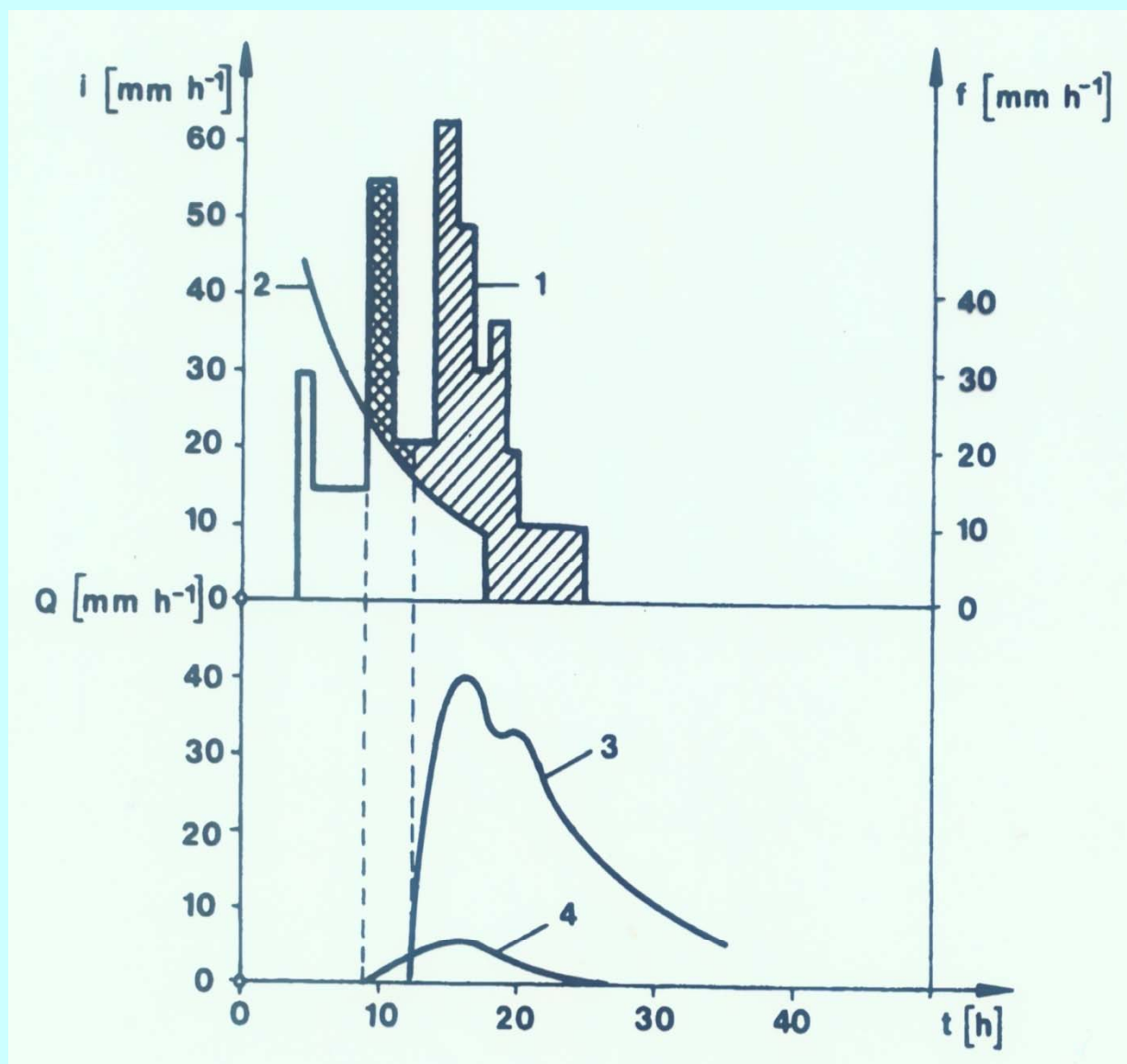
3 - razdoblje opadanja (period recesije)

D - vršni protok (u formiranju protoka sudjeluje cijeli sliv ako je $t_k = t_c$; t_k - trajanje kiše, t_c - vrijeme koncentracije otjecanja)

Q_d - direktno otjecanje

Q_b - bazno otjecanje

Grafički prikaz pluviograma i hidrograma otjecanja

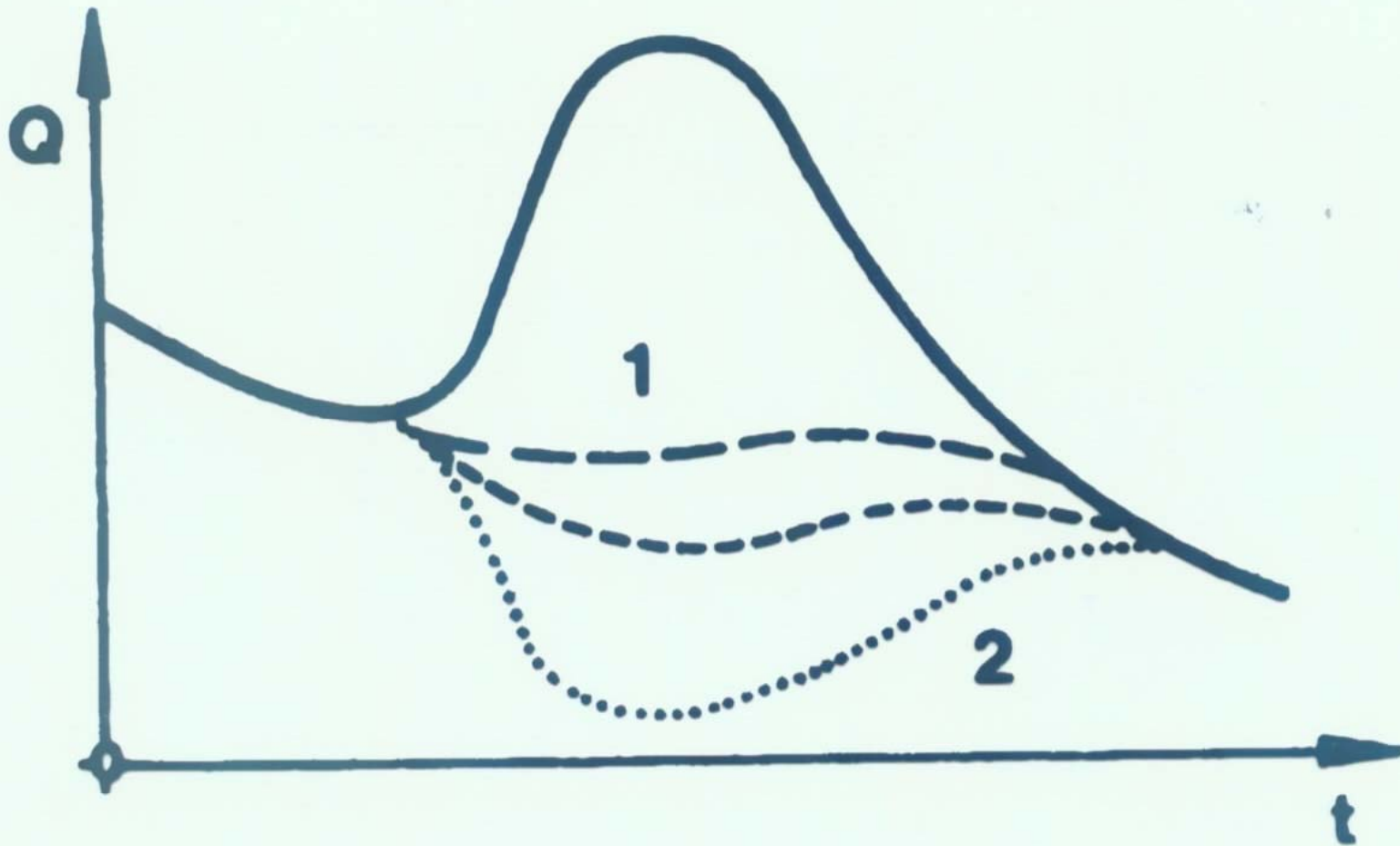
1- oborine

2 - upijanje

3 - otjecanje

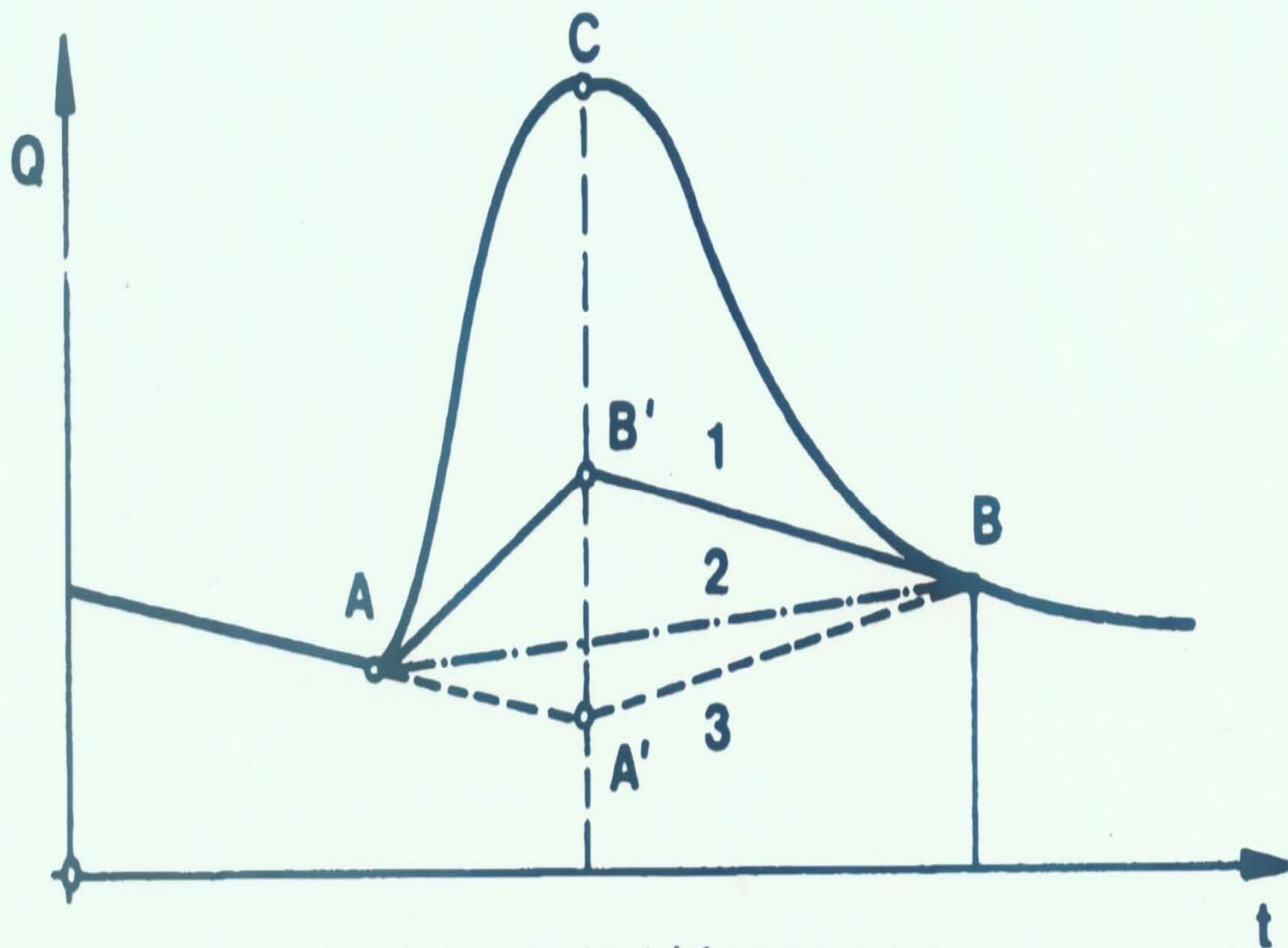
**4 - zadržavanje
u udolinama**

Mogući oblici hidrograma direktnog i baznog otjecanja

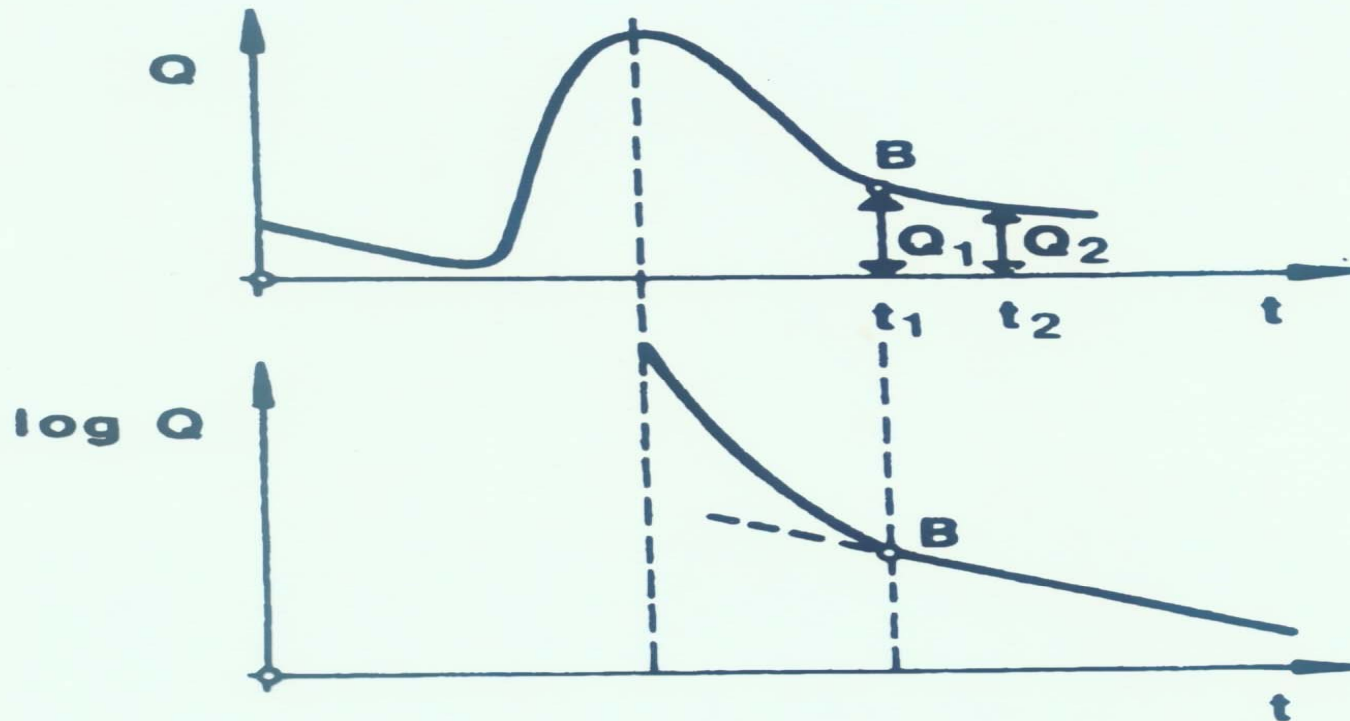

Uobičajeni postupci razdvajanja hidrograma

Određivanje točke B – prestanak direktnog otjecanja

Aproksimacija padajućeg kraka hidrograma:

$$Q_2 = Q_1 \cdot e^{-\alpha(t_2 - t_1)}$$

α – koeficijent ($\alpha = 0,003$ do $0,03$)

crtanjem Q u logartamskom i t u normalnom mjerilu bazno otjecanje pokazuje linearnost opadanja

Hidrogrami s pravilnih, glatkih i nepropusnih površina

1) $t_{o1} < t_c$

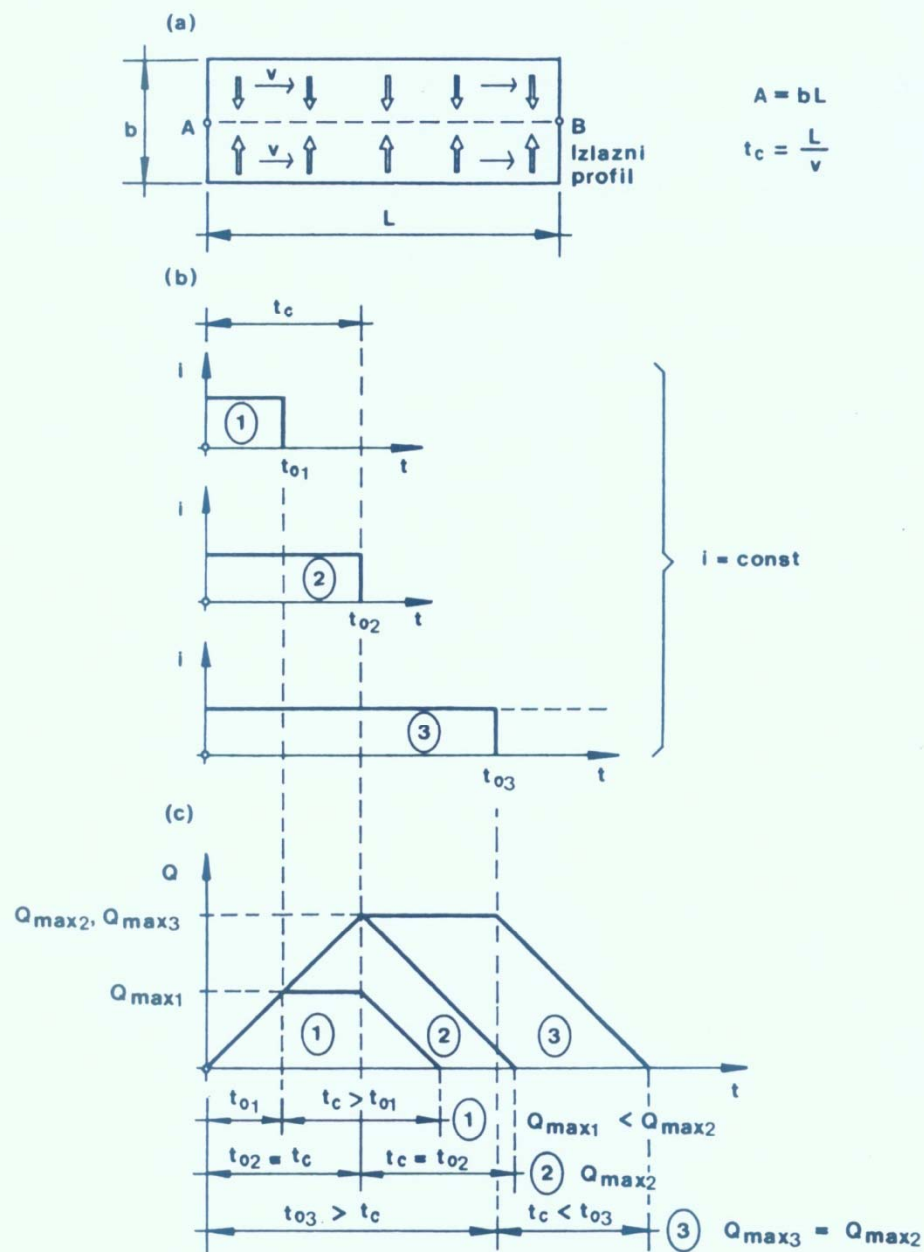
$$Q_{\max} = i \cdot A \cdot t_{o1}/t_c$$

2) $t_{o2} = t_c$

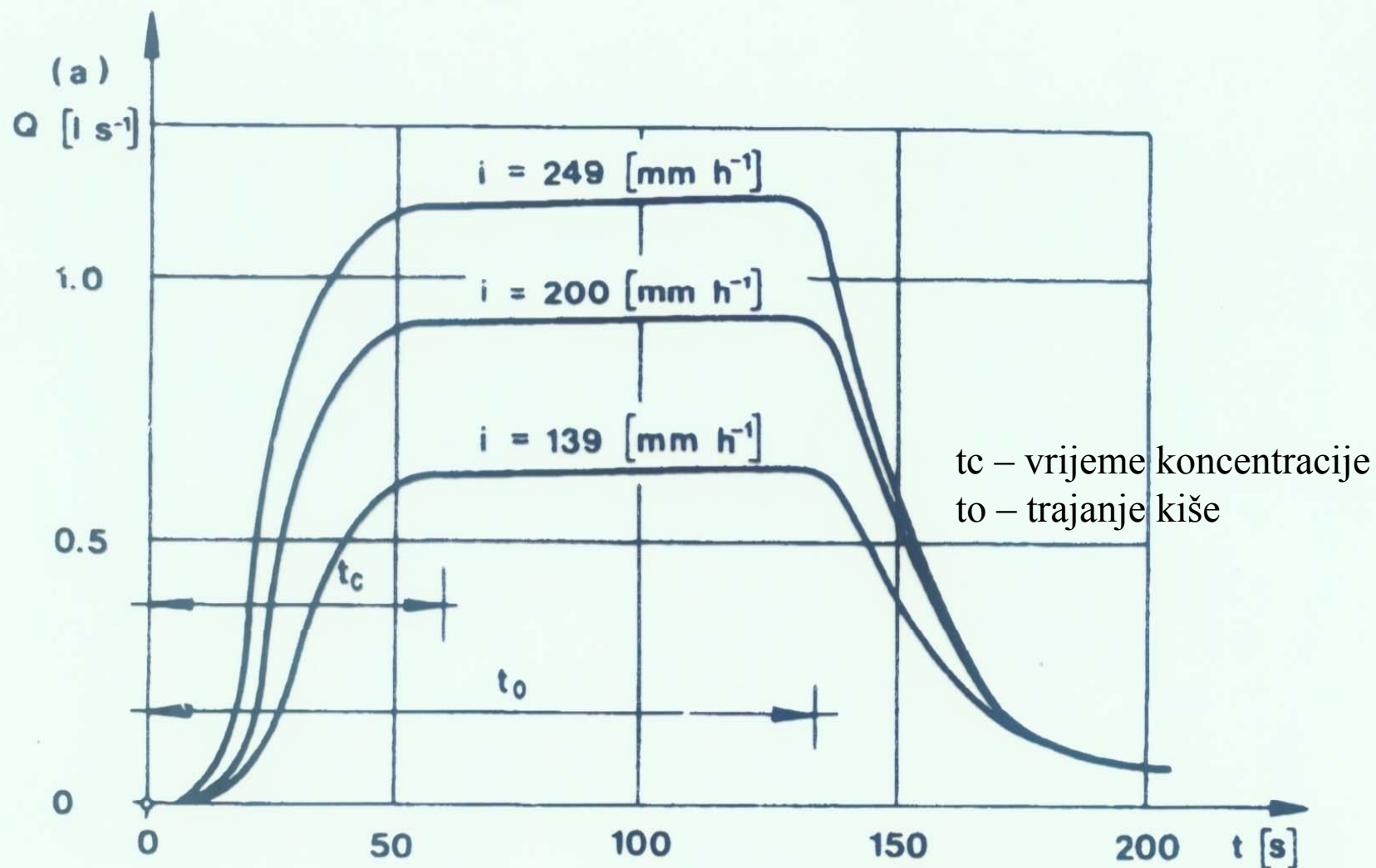
$$Q_{\max} = i \cdot A$$

3) $t_{o3} > t_c$

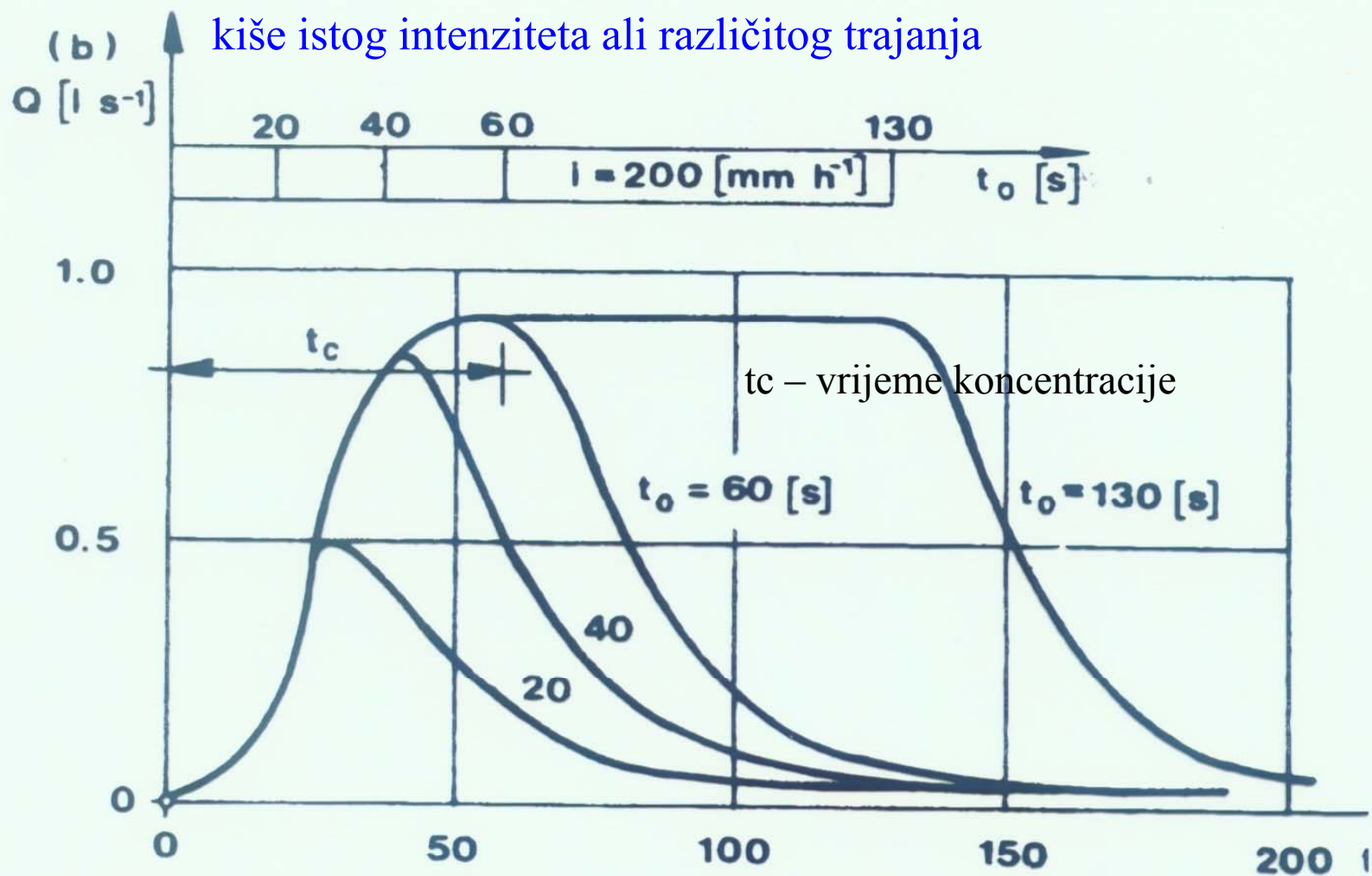
$$Q_{\max} = i \cdot A$$

Utjecaj intenziteta oborine na oblik hidrograma

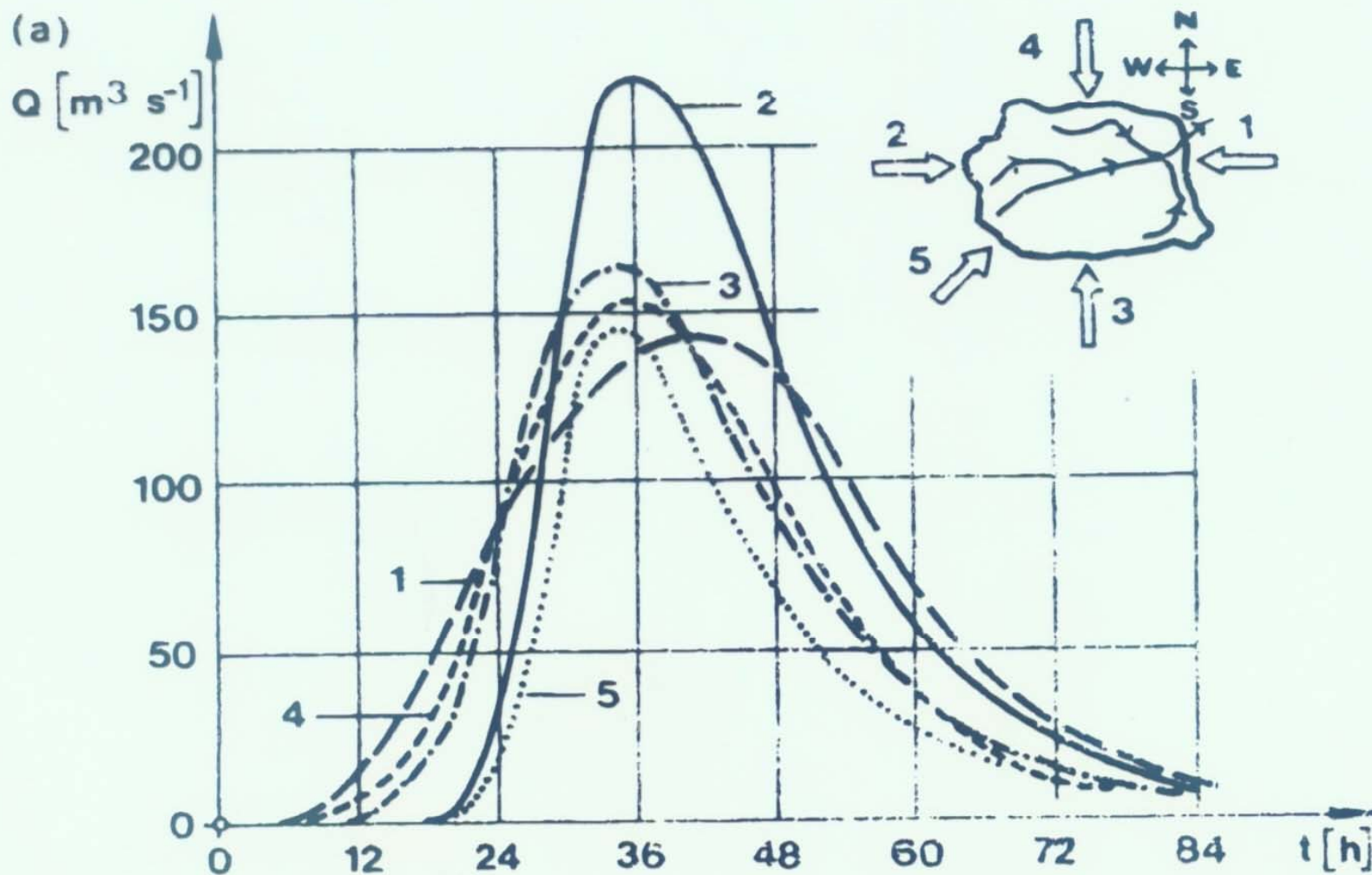

Utjecaj trajanja oborine na oblik hidrograma

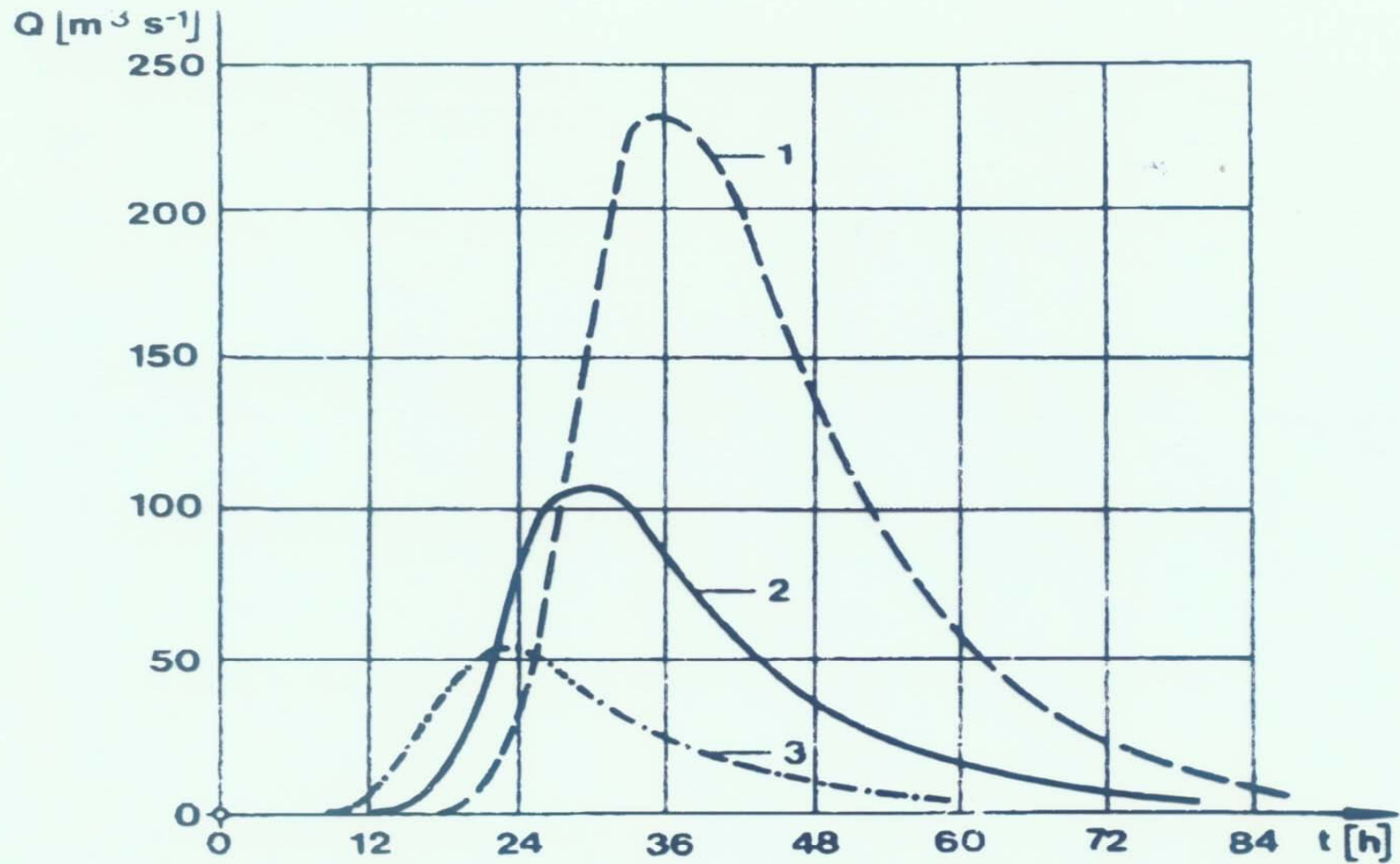

Utjecaj smjera kretanja pojave kiše na hidrogram

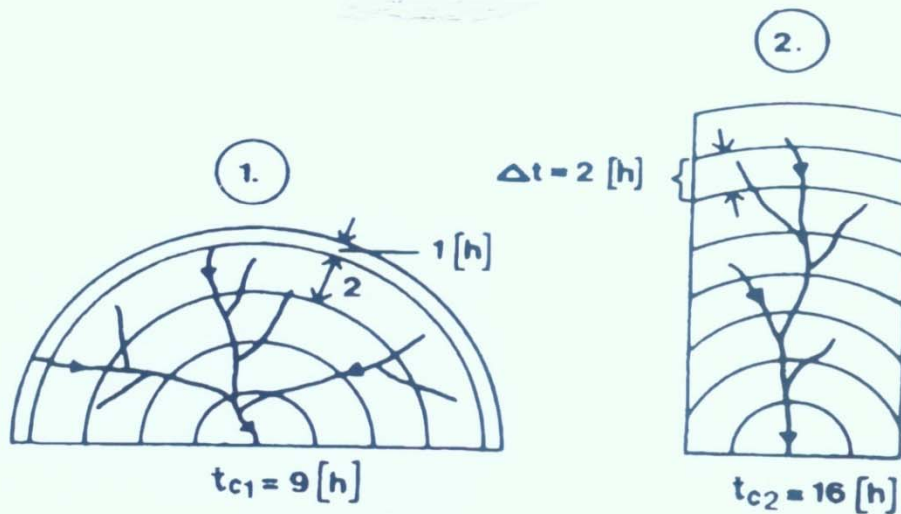

Utjecaj brzine kretanja nepogode na hidrogram

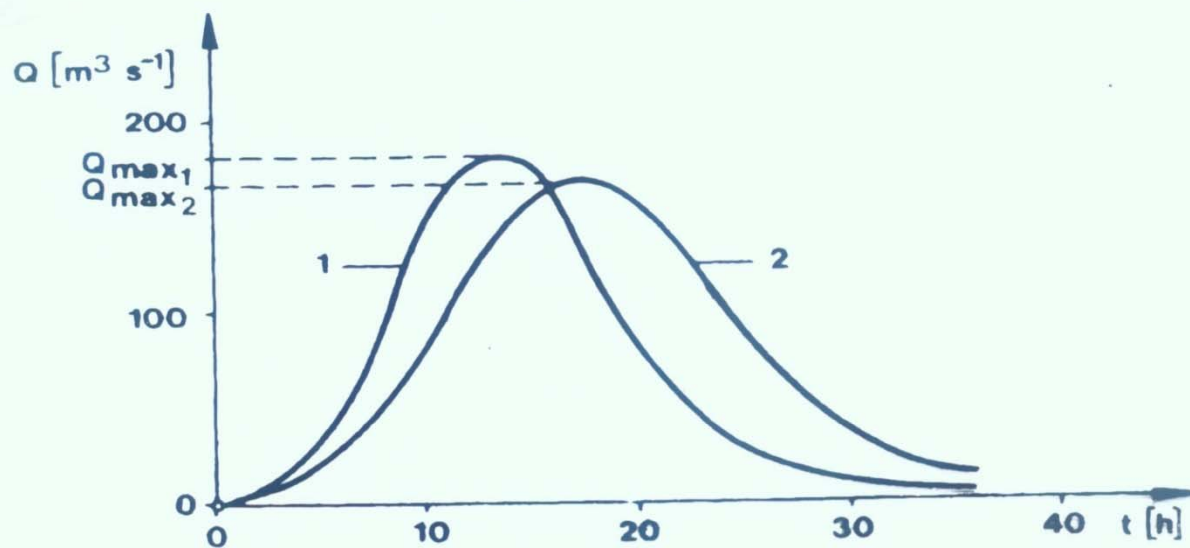

$$V_1 < V_2 < V_3$$

Utjecaj topografskih činilaca na hidrogram

Topografski
činioči:
- *pad i*
- *oblik sliva*

Jedinični hidrogram

Pojam jediničnog hidrograma: Sherman (1932.)

Jedinični hidrogram je hidrogram direktnog otjecanja nastao od **jediničnog stupca efektivne oborine H_e** [(1 mm), (5 mm), (10 mm) ili drugo], koja je ravnomjerno pala na cijeloj slivnoj površini, konstantnom jačinom "i" tokom vremenskog intervala **T**. Taj se vremenski interval ili trajanje jedinične oborine odabire po želji, ovisno o veličini promatranog sliva.

Obično se T uzima u granicama $5 \text{ min} < T < 24 \text{ h}$

Temeljna pretpostavka teorije jediničnog hidrograma: *linearnost i ustaljenost sustava otjecanja*

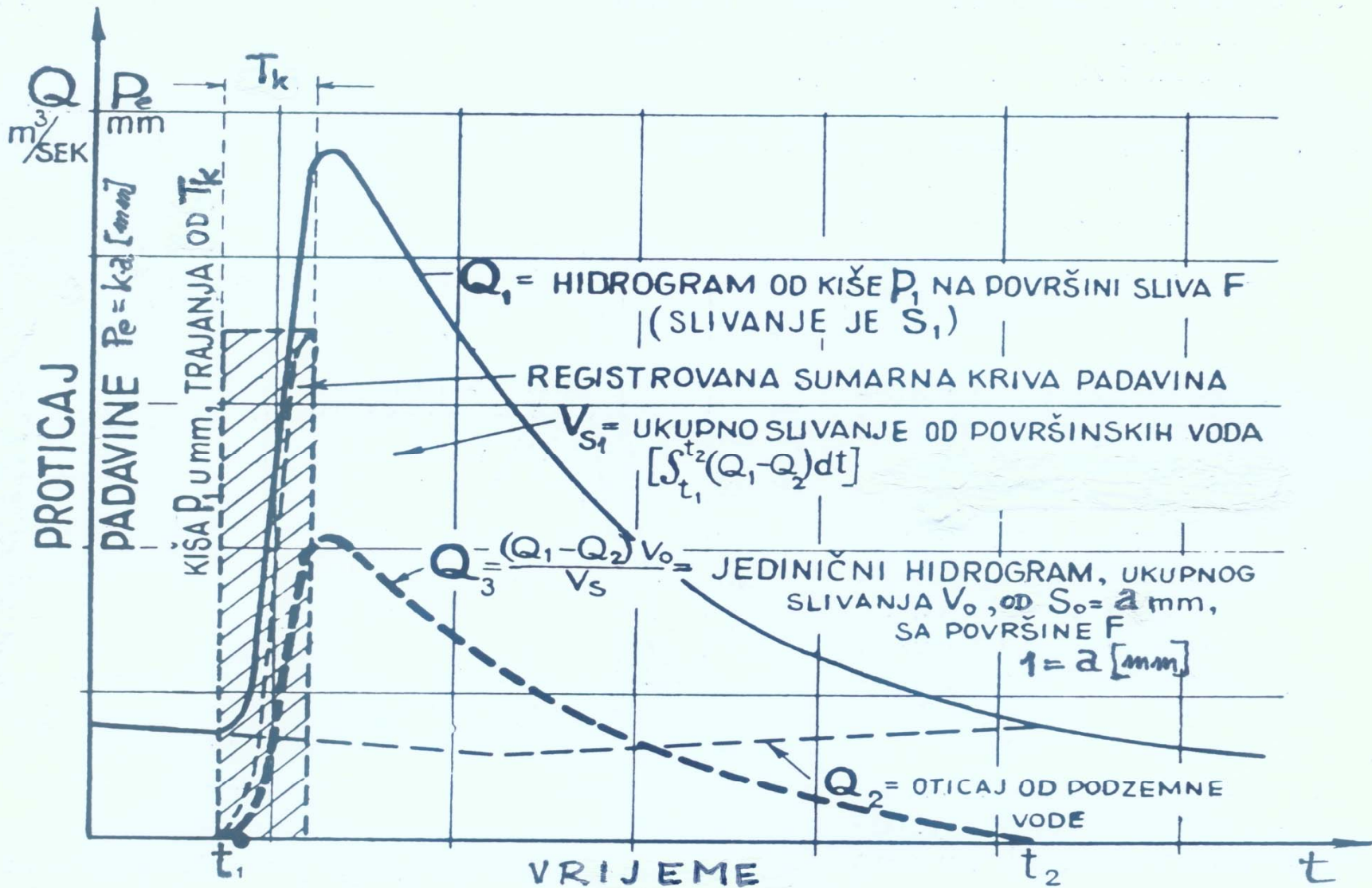
vrijede pretpostavke proporcionalnosti i superpozicije:

- a) pljuskovi istog trajanja daju hidrogram s istom vremenskom bazom T_b neovisno od kišnog intenziteta;
- b) ordinate kiše (*pluviograma*) H_e za pljuskove čije je trajanje jednako trajanju jedinične kiše proporcionalne su s ordinatama jedinične kiše, a ordinate ukupnog hidrograma od takovih pljuskova proporcionalne su s ordinatama jediničnog hidrograma u istoj mjeri u kojoj su ordinate kiše proporcionalne s ordinatama jedinične kiše;
- c) oblik hidrograma je neovisan od prethodnih ili budućih kiša

Pragmatična svrha JH: dobiti operator (*funkciju*) preslikavanja hijetograma u hidrogram otjecanja

Konstrukcija jediničnog hidrograma na osnovu izmjerenog

Princip korištenja jediničnog hidrograma

